

بررسی نقش مهارت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و کاهش بحران هویت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم

وحید فلاحتی^۱، محمد نظری^۲، فائزه محسنی^۳

۱. استاد مدعو گروه روانشناسی، واحد قاینات، دانشگاه آزاد اسلامی، قاینات، ایران

۲. دانشجوی کارشناسی روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، قاینات، ایران

۳. دانشجوی کارشناسی روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، قاینات، ایران

چکیده

دوره جوانی زمانی است که انسان با انرژی، با حساسیت در برابر بازتاب‌های اجتماع، محیط و مسئولیت‌پذیری فردی به دنبال کسب هویت است. مدرسه، خانواده و اجتماع مهمترین مکان‌هایی هستند که دانش آموزان در آن هویت، مهارت و سازگاری با اجتماع را می‌آموزند. لذا این پژوهش با هدف بررسی نقش مهارت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و کاهش بحران هویت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن انجام گرفته است. تحقیق حاضر از لحاظ هدف، بنیادی و از نظر روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر (تعداد ۷۶ نفر) مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ می‌باشند. با استفاده روش نمونه‌گیری در دسترس کل جامعه آماری (تعداد ۷۶ دانش آموز) بعنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ماتسون (۱۹۹۸)، پرسشنامه بحران هویت حیدری (۱۳۸۹) و پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل (۱۹۶۱) بود. یافته‌ها حاکی از آن است که نتایج نشان داد مهارت‌های اجتماعی، ۵۰ درصد تغییرات سازگاری اجتماعی دانش آموزان، را پیش‌بینی می‌کنند ضرایب رگرسیون همزمان سازگاری اجتماعی روی متغیرهای پیش‌بین نشان داد که رابطه مهارت‌های اجتماعی با سازگاری اجتماعی معنادار است. همچنین مهارت‌های اجتماعی، ۶۸ درصد تغییرات بحران هویت دانش آموزان، را پیش‌بینی می‌کنند. همچنین ضرایب رگرسیون همزمان بحران هویت روی متغیرهای پیش‌بین منفی و معنادار است.

واژگان کلیدی: مهارت اجتماعی، سازگاری اجتماعی، بحران هویت

دوره نوجوانی و جوانی، اساسی ترین تحولات زندگی انسان از طریق شکوفایی اصیل ترین نیازها به وقوع می پیوندد. از میان همه این احساس نیازها، نیاز به برخورداری از یک هویت مستقل، بیش ترین تاثیر را در سرنوشت افراد و در نتیجه در سرنوشت جوامع بشری دارد (شاملو، ۱۳۸۸). پویایی و بالندگی و توسعه هیچ کشوری، بدون توجه به پویایی و بالندگی دانش آموزان آن کشور امکان پذیر نیست؛ زیرا افراد در خانواده و جامعه پرورش می یابند و دانش آموزان در بطن قرار می گیرند. موضوع شکل گیری هویت هر روز در جامعه، ابعاد وسیع تری به خود می گیرد، و ابعاد مختلف وجودی آنها از جمله هویت آنها را تحت تأثیر قرار می دهد (خدابخشی، ۱۳۹۵: ۲۲). نوجوان در این برهه از زندگی، به موازات احساس نیاز به داشتن یک هویت مستقل، از نظر ذهنی نیز دچار یک تحول بی سابقه مهمی می شود. ارزش های نسبتاً ثابت دوره کودکی فرو می ریزد، بدون این که نظام فکری و ارزشی خاصی جایگزین آن شود، در نتیجه، جوان با یک بحران فکری و فرهنگی بزرگی مواجه می گردد. همچون گذشته از طریق همانندسازی رفتار و عملکردهای خود به دیگران، می تواند به اعمال خود نظام منسجمی بخشد و نه از ایده و نظام فکری و ارزشی مستقلی برخوردار است تا در هر مورد مستقلاً تصمیم گیری خاصی داشته باشد. در چنین موقعیتی، اگر جوان از شرایط مناسب فکری و روحی و روانی نیز محیط فرهنگی و آموزشی شایسته ای برخوردار نباشد، در گزینش مسیر درست و انتخاب هویت واقعی دچار مشکل می گردد (دانشور، ۱۳۸۹). شخصی که فاقد یک هویت متشکل قابل قبولی باشد در طول زندگی با مشکلات بسیار زیادی روبه رو خواهد شد چنین شخصی در درجه اول از حقیقت وجودی خود و استعداد و توانمندی هایی که دارد، آگاهی لازم ندارد و در درجه دوم، از هدف خلقت و نقشی که در نظام هستی بر عهده اوست بی اطلاع است، در نتیجه، از تشخیص شیوه درست ارتباط با دیگران و برخورد با پیش آمدها نیز پاسخ به اصلی ترین پرسش های زندگی عاجز است (ابراهیم پور و توسلی، ۱۳۹۴: ۲۳).

مجموعه این امور در نهایت، او را دچار سردرگمی در اغلب موضع گیری ها می کند. از عدم توانایی فرد در تحصیل هویت انسانی، با تعبیر مختلفی یاد شده است. برخی از صاحب نظران از آن با تعبیر «گم کردن خویش» یا «از خود بیگانگی» یاد می کنند. بحران هویت عبارت است از عدم توانایی فرد در قبول نقشی که جامعه از او انتظار دارد (رئسی، ۱۳۹۰). همان گونه که برخورداری از هویت انسانی کامل، نشانه های مشخصی چون خودباوری، احساس ارزشمندی و توانایی حل مشکلات، موضع گیری مناسب در برخورد با پیش آمدها و برخورداری از اراده و استقلال لازم و... دارد، فقدان یا اختلال هویت نیز آثار و نشانه هایی دارد. روان شناس معروف «اریکسون» در این باره می گوید: «فردی که قادر به یافتن ارزش های مثبت پایدار در فرهنگ، مذهب

یا ایدئولوژی خود نیست، ایده آل هایش به هم می ریزد. چنین فردی که از به هم فروپاشی هویت رنج می برد، نه می تواند ارزش های گذشته خود را ارزیابی کند و نه صاحب ارزش هایی می شود که به کمک آن ها بتواند آزادانه برای آینده برنامه ریزی نماید (دانشور، ۱۳۸۹). برای مقابله با بحران هویت جوانان و نوجوانان روش های مختلفی پیشنهاد می شود، یکی از روش های مقابله با بحران هویت افزایش مهارت اجتماعی است. جوانان با قبول مسئولیت و ارتباط با دیگران و جامعه، به رشد توانایی های خویش می پردازد و برای زندگی آماده می شود. شرط اساسی برای پذیرش مهارت اجتماعی، رشد اجتماعی دانش آموزان است. منظور از رشد اجتماعی این است که دانش آموزان بتوانند در جامعه اظهار نظر، ایفای نقش و انتقاد های سازنده کنند و مهارت های اجتماعی، هم چنین روحیه گروه گرایی دانش آموزان و در پی آن حس همکاری و مشارکت تقویت شود (خدابخشی و عابدی، ۱۳۹۰).

دوره جوانی زمانی است که انسان با انرژی، با حساسیت در برابر بازتاب های محیط و مسئولیت پذیری فردی به دنبال کسب هویت است. جوانان باید نقطه اتکایی برای پیوند با خود، با جنس مقابل و با ارزش های فرهنگی و اجتماعی اطراف بیابند. جوان باید در فرایند جامعه پذیری صلاحیت و آمادگی گزینش و رد و تصاحب عناصر محیط اجتماعی را کسب کند. به رغم وجود والدین، دوستان، معلمان و خویشاوندان جوانان در حل بسیاری از مسائل تنها هستند. چون مشکلات ویژه خودشان را دارند. جوانان در جست و جوی هویت هستند که در این زمینه یکی از پدیده هایی که نقش اساسی در هویت سازی دارند نهادهای اجتماعی هستند (احمدی، ۱۳۸۲: ۲۷). علاوه براین، رشد اجتماعی مهمترین جنبه رشد وجود هر شخصی است و معیار اندازه گیری مهارت اجتماعی هرکس سازگاری او با دیگران است. سازگاری اجتماعی مانند رشد جسمی، عاطفی و عقلی یک کمیت پیوسته است و به تدریج به کمال می رسد و در طول زندگی به طور طبیعی و در برخورد با تجربه ها حاصل می شود. با سپری شدن دوران کودکی و ورود به دوران نوجوانی، رشد روانی - اجتماعی از تحول ساده به تحول عمیق و کیفی تبدیل می شود و نوجوان با به کارگیری مهارت های اجتماعی، می تواند جایگاه خود را در میان مراودات اجتماعی و ارتباط با همسالان خود و بزرگسالان پیدا کند و مورد پذیرش اجتماعی قرار گیرد (افخمی، ۱۳۹۵).

اسماعیلی (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان عوامل اجتماعی مؤثر بر هویت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی انجام داد دغدغه اصلی سنجش میزان هویت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی و کاوش در خصوص عوامل اجتماعی مؤثر بر آن می باشد. نتایج نشان داد با تکیه بر چهار چوب نظری مذکور متغیرهایی نظیر فرهنگ دانشگاهی (شامل سرمایه فرهنگی تجسم یافته، عینی شده، نهادینه) و انگیزه های تحصیلی به عنوان عوامل مؤثر بر هویت دانشگاهی تشخیص داده شدند.

سازگاری اجتماعی در نوجوانان به عنوان مهمترین نشانه سلامت روان آنان، از مباحثی است که در دهه های اخیر توجه بسیاری از جامعه شناسان، روانشناسان و مربیان را به خود جلب نموده است، زیرا دوره نوجوانی، دوره حساسی است و سازگاری اجتماعی نوجوان در این دوره دستخوش تحولات عاطفی، جسمانی و ذهنی فوق العاده شدیدی است و هنوز به طور کامل رشد نیافته است. به همین علت ممکن است تاخیر در بلوغ عاطفی به دنبال خود مشکلات جدی در روابط بین فردی در نوجوانان و چالش های اجتماعی برای آنان پدید آورده است (افخمی، ۱۳۹۱). جنبه ای دیگر از سازگاری اجتماعی، مهارت های اجتماعی است. مهارت های اجتماعی رفتارهای انطباقی فراگرفته شده است که فرد را قادر می سازد با افراد دیگر روابط متقابل داشته باشد، واکنش های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد منفی دارند، اجتناب ورزد. مهارت های اجتماعی شامل مهارت در تشخیص خصوصیات گروه، ارتباط گیری با گروه، گوش دادن، همدردی، ارتباط غیرکلامی، در تشخیص احساسات خویش و مهارت کنترل خویش است. شخصی که دارای مهارت اجتماعی است، می تواند به انتخاب و ارزیابی رفتار مناسب در وضعیت معین دست بزند بدیهی است رشد مهارت های اجتماعی به منظور سازگاری اجتماعی در روابط بین فردی نیازمند سلامت عاطفی-روانی و هوشمندی هیجانی است. بدین ترتیب، مهارت های اجتماعی به رفتارهای آموخته شده و مقبول جامعه اطلاق می شود؛ رفتارهایی که شخص می تواند با دیگران به گونه ای ارتباط متقابل برقرار کند که به بروز پاسخ های مثبت و پرهیز از پاسخ های منفی می انجامد (نادری، ۱۳۸۸).

ایواتا^۱ و همکاران (۲۰۰۰) در مروری جامع عوامل مؤثر در سازگاری اجتماعی را به شش دسته ی عمده تقسیم می کنند که هر یک از آن ها نیز به عوامل جزئی تری تقسیم شده اند، این عوامل عبارتند از: الف) محرومیت های جسمانی ناشی از نقص عضو، تغذیه ی نادرست و بد، محرومیت از خواب و خستگی روانی، فرایندهای عاطفی آسیب زا و آسیب های مغزی، ب) عوامل روانی اجتماعی محیطی نظیر تغییرات سریع و مهم اجتماعی نظیر بیکاری، جنگ، بلایای طبیعی، از هم پاشیدگی کانون خانواده، فقر و اعتیاد، ج) عوامل تربیتی نظیر الگوهای نادرست خانوادگی، فقدان رابطه ی والد کودک، طرد کردن فرزندان، حمایت افراطی، محرومیت های عاطفی، خودمختاری بیش از حد کودک، انتظارات و خواسته های غیرواقع گرایانه ی والدین و کمبود ارتباط، د) ساختار خانوادگی ناسازگار از جمله خانواده های بی کفایت، از هم پاشیده، ضد اجتماعی و آسیب روانی اولیه و عدم ثبات عاطفی و روانی والدین بخصوص مادر، ه) فشارهای ناشی از زندگی جدید صنعتی مانند رقابت های ناسالم، تقاضاهای شغل و تحصیلی و پیچیدگی های زندگی جدید و) عوامل ژنتیکی و ارثی

نظیر اختلالات جسمی، روانی و عاطفی ارثی که زمینه را برای رفتارهای بزهکارانه و ناسازگاری اجتماعی فراهم می کنند.

با توجه به مطالب فوق و اهمیت مهارت وسازگاری اجتماعی دانش آموزان در این پژوهش، به بررسی نقش مهارت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و کاهش بحران هویت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن پرداخته می شود.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، بنیادی و از نظر روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر (تعداد ۷۶ نفر) مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بوده است. با استفاده روش نمونه گیری در دسترس کل جامعه آماری (تعداد ۷۶ دانش آموز) بعنوان نمونه انتخاب گردید.

ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، پرسشنامه استاندارد شده به شرح زیر بود:

پرسشنامه مهارت های اجتماعی ماتسون

این پرسشنامه توسط ماتسون در سال ۱۹۹۸ طراحی شده که دارای ۵۶ سوال بوده و هدف آن سنجش مهارت های اجتماعی از ابعاد مختلف (مهارت های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیر اجتماعی، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، برتری طلبی، اطمینان زیاد به خود داشتن، رابطه با همسالان) است.

مولفه های پرسشنامه

سوالات مربوطه	بعد
۱-۱۸	مهارت های اجتماعی مناسب
۱۹-۲۹	رفتارهای غیر اجتماعی
۳۰-۴۱	پر خاشگری و رفتارهای تکانشی
۴۲-۴۷	برتری طلبی، اطمینان زیاد به خود داشتن
۴۸-۵۶	رابطه با همسالان

این پرسشنامه توسط احمدی (۱۳۸۹) طراحی شده است که شامل ده مقیاس می باشد: بخش اول درمورد آینده فرد، بخش دوم درمورد شغل فرد، بخش سوم: درمورد تعامل با دوستان، بخش چهارم: درمورد جنسیت فرد، بخش پنجم: شرکت در مراسم مذهبی، بخش ششم نگرش نسبت به دروغ، بخش هفتم کارکردن با دیگران، بخش هشتم: اعتماد به نفس، بخش نهم روحیه تلاش و کار، و بخش دهم برنامه ریزی در کارها، این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت می باشد که از ۰ تا ۳ نمره گذاری شده است.

پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل

پرسشنامه سازگاری در سال ۱۹۶۱ توسط پروفیسور بل تدوین شد. وی در زمینه سازگاری، دو پرسشنامه ارائه کرده است که یکی مربوط به دانش آموزان و دانشجویان و دیگری برای بزرگسالان است که از یکصد و شصت عبارت تشکیل شده است. این فرم پنج سطح اندازه گیری جداگانه سازگاری شخصی و اجتماعی را در بر میگیرد که عبارتند از: (۱) سازگاری در خانه، (۲) سازگاری تندرستی، (۳) سازگاری اجتماعی، (۴) سازگاری عاطفی، (۵) سازگاری شغلی.

نمره گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت می باشد که از ۱ تا ۳ نمره گذاری شده است. (بله، خیر، نمی دانم).

داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS ۲۲ و آزمون های آماری مناسب تجزیه و تحلیل می شود؛ در بخش توصیفی از جداول توزیع فراوانی و رسم نمودار، شاخص های مرکزی و شاخص های پراکندگی و در بخش استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده گردید.

یافته ها

جدول شماره ۱- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	نمره حد اقل	نمره حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی	آزمون کولموگروف-اسمیرنف
	ل	ث					مقدار Z سطح معنی داری
مهارت های	۴۷	۹۰	۷۱/۶۰	۹/۵۰	-۰/۵۶۳	-۰/۰۹۵	۰/۱۱۳
							۰/۰۱۸

0/000	0/226	2/177	-0/920	۴	۴۳/۸۴	۵۵	۳۱	رفتارهای غیر اجتماعی
0/000	0/158	2/663	-1/295	۴/۵۵	۴۶/۴۷	۵۴	۲۸	پرخاشگری و رفتارهای تکانشی
0/200*	0/090	-0/566	0/314	۵/۵۸	۱۴/۸۹	۲۹	۶	برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن
0/005	0/125	0/477	0/633	۵/۲۰	۲۴/۹۰	۳۸	۱۴	رابطه با همسالان
0/000	0/162	-0/154	-0/735	۸/۵۷	۶۰/۷۷	۷۶	۳۹	سازگاری اجتماعی
0/004	0/128	-0/889	0/383	۶	۷/۵۰	۲۳	۰	بحران هویت

در متغیر شیوه مهارت های اجتماعی میانگین ۷۱/۶۰، انحراف معیار ۹/۵۰ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۴۷ تا ۹۰ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر رفتارهای غیر اجتماعی میانگین ۴۳/۸۴، انحراف معیار ۴ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۳۱ تا ۵۵ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر پرخاشگری و رفتارهای تکانشی میانگین ۴۶/۴۷، انحراف معیار ۴/۵۵ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۲۸ تا ۵۴ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن میانگین ۱۴/۸۹، انحراف معیار ۵/۵۸ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۶ تا ۲۹ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر رابطه با همسالان میانگین ۲۴/۹۰، انحراف معیار ۵/۲۰ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۱۴ تا ۳۸ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر سازگاری اجتماعی میانگین ۶۰/۷۷، انحراف معیار ۸/۵۷ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۳۹ تا ۷۶ می باشد ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در متغیر بحران هویت میانگین ۷/۵۰ انحراف معیار ۶ به دست آمده و همچنین نمرات افراد بین ۰ تا ۲۳ می باشد
ضمناً براساس آزمون کولموگروف- اسمیرنف داده ها نیز نرمال است.

در اکثر مؤلفه ها نتایج کولموگروف اسمیرنف در سطح ۰/۰۰۱ غیر معنادار شده است که حاکی از نرمال بودن
است، ضمن اینکه با توجه به نتایج کجی و کشیدگی اکثر مؤلفه ها که بین مثبت و منفی یک و نیم قرار دارد،
نرمال بودن تقریبی توزیع متغیرها مورد تأیید است.

جدول شماره ۲- ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
						۱/۰۰۰	مهارت های اجتماعی مناسب
					۱/۰۰۰	۰.۱۱۵	رفتارهای غیر اجتماعی
				۱/۰۰۰	۰.۳۸۵**	-۰.۰۲۱	پرخاشگری و رفتارهای تکانشی
			۱/۰۰۰	-۰.۱۵۱	-۰.۰۸۶	-۰.۰۹۲	برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن
		۱/۰۰۰	۰.۲۶۶*	-۰.۲۱۲	-۰.۱۵۸	۰.۳۰۹**	رابطه با همسالان
	۱/۰۰۰	۰.۴۹۵**	۰.۵۴۸**	-۰.۳۷۳**	-۰.۰۸۹	۰.۲۶۶*	سازگاری اجتماعی
۱/۰۰۰	-۰.۴۵۲**	-۰.۴۷۰**	-۰.۲۶۵*	۰.۴۰۸**	۰.۳۴۱**	-۰.۳۷۸**	بحران هویت

بر اساس اطلاعات جدول فوق می توان نتیجه گرفت که بین سازگاری اجتماعی با مهارت های اجتماعی مناسب
($p < 0/01$, $r = ۰/۲۶$ *)، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی ($p < 0/01$, $r = -۰/۳۷۳$ **)، برتری طلبی و
اطمینان زیاد به خود داشتن ($p < 0/01$, $r = ۰/۵۴۸$ ***) و متغیر رابطه با همسالان ($p < 0/01$, $r = ۰/۴۹۵$ *)
(رابطه معناداری وجود دارد. جهت این رابطه در مورد متغیر پرخاشگری و رفتارهای تکانشی معکوس و در مورد
متغیر مهارت های اجتماعی مناسب، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن و رابطه با همسالان مستقیم
می باشد. و با سازگاری اجتماعی با رفتارهای غیر اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد.

همچنین بین بحران هویت با مهارت های اجتماعی مناسب ($p < 0/01$, $r = -۰/۳۷۸$ **)، رفتارهای غیر
اجتماعی ($p < 0/01$, $r = ۰/۳۴۱$ **)، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی ($p < 0/01$, $r = ۰/۴۰۸$ **)، برتری
طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن ($p < 0/01$, $r = -۰/۲۶۵$ **) و رابطه با همسالان ($p < 0/01$, $r = -۰/۴۷۰$ **) می باشد.

، $p < 0/01$ ، رابطه معناداری وجود دارد. جهت این رابطه در مورد متغیرهای رفتارهای غیر اجتماعی و پرخاشگری و رفتارهای تکانشی مستقیم و در مورد متغیرهای مهارت های اجتماعی مناسب و برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن، رابطه با همسالان معکوس می باشد.

فرضیه اول: مهارت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن نقش دارد.

به منظور آزمون فرضیه پژوهش از تحلیل رگرسیون چندگانه متغیر واسطه ای (سازگاری اجتماعی) از روی متغیرهای برون زاد (مهارت های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیر اجتماعی، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن، رابطه با همسالان) به شیوه همزمان انجام شد. به این ترتیب که مهارت های اجتماعی (مهارت های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیر اجتماعی، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن، رابطه با همسالان) به عنوان متغیر پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک وارد معادله شدند. آماره دوربین واتسون ۱/۷۰ است. با توجه به اینکه بین ۱/۵۰ و ۲/۵۰ بوده است. این نشان می دهد که پیش فرض استقلال جملات خطا رعایت شده است.

همچنین بر اساس نتایج جدول شماره (۴-۷)، مقدار تورانس متغیر رفتارهای غیر اجتماعی ۰/۸۲۲ و مهارت های اجتماعی مناسب ۰/۸۴ است که نشان می دهد سایر متغیرهای مستقل در مدل نتوانسته اند میزان زیادی از واریانس این متغیرها را تبیین کنند.

مقدار ضریب عامل تورم واریانس برای متغیرهای رابطه با همسالان، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، رفتارهای غیر اجتماعی بالاتر از بقیه متغیرها بود، در ضمن، حداکثر مقدار عامل تورم واریانس برابر با ۱/۲۸۸ است که فاصله زیادی با عدد (۲) دارد. بنابراین، از طریق این شاخص نیز می توان به میزان پائین هم خطی بین متغیرهای مستقل پی برد.

جدول شماره ۳- نتایج رگرسیون چندگانه متغیر واسطه ای (سازگاری اجتماعی) از روی متغیرهای برون زاد (مهارت های اجتماعی)

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	R^2	$R^2 \Delta$	دوربین واتسون
۱	۲۹۴۴.۶۰۳	۵	۵۸۸.۹۲۱	۱۶.۰۶۲	b... ^a	۰.۷۳۱	۰.۵۰۱	۱/۷۰
باقیمانده	۲۵۶۶.۵۹۴	۷۰	۳۶.۶۶۶				۰/۵۳۴	

بر اساس نتایج میتوان نتیجه گرفت که مهارتهای اجتماعی، ۰/۵۰ درصد تغییرات سازگاری اجتماعی دانش آموزان، را پیش بینی می کنند. میزان F مشاهده شده برای متغیرهای پیش بین در سطح احتمال ۰/۰۰۱ معنادار است. این یافته نشان می دهد که این متغیرها به صورت معناداری قادر به پیش بینی سازگاری اجتماعی می باشد.

جدول شماره ۴- ضرایب رگرسیون همزمان سازگاری اجتماعی روی متغیرهای پیش بین

شاخص ها متغیر	B	خطای استاندارد b	β	آماره t	سطح معناداری	شاخص تحمل	VIF
عدد ثابت (a)	42/821	11/116	---	3/852	0/000		
مهارت های اجتماعی	0/194	0/080	0/215	2/422	0/018	۰/846	1/182
رفتارهای غیر اجتماعی	0/15	0/188	0/072	0/798	0/427	۰/822	1/217
پرخاشگری و رفتارهای تکانشی	-0/510	0/169	-0/271	- 3/013	0/004	۰/821	1/218
برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن	0/712	0/133	0/464	5/364	0/000	۰/888	1/126
رابطه با همسالان	0/426	0/152	0/259	2/794	0/007	۰/777	1/288

رابطه مهارت های اجتماعی با سازگاری اجتماعی (0/215) می باشد. آماره t این اثر (2/422) می باشد که در سطح احتمال ۰/۰۵ معنادار است. رابطه رفتارهای غیر اجتماعی با سازگاری اجتماعی (0/072) می باشد. آماره t این اثر (0/798) می باشد که در سطح احتمال ۰/۰۵ معنادار نیست. همچنین رابطه پرخاشگری و رفتارهای تکانشی با سازگاری اجتماعی (-0/271) می باشد. آماره t این اثر (-3/013) می باشد که در سطح احتمال ۰/۰۵ منفی و معنادار است. رابطه برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن با سازگاری اجتماعی دانش آموزان (0/464) می باشد. آماره t این اثر (5/364) می باشد که در سطح احتمال ۰/۰۵ مثبت و معنادار است. رابطه با همسالان با سازگاری اجتماعی دانش آموزان (0/259) می باشد. آماره t این اثر (2/794) می باشد که در سطح احتمال ۰/۰۵ مثبت و معنادار است.

مهارت اجتماعی بر کاهش بحران هویت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن نقش دارد.

آماره دوربین واتسون ۱/۵۹ است. با توجه به اینکه بین ۱/۵۰ و ۲/۵۰ بوده است. این نشان می دهد که پیش فرض استقلال جملات خطا رعایت شده است.

جدول شماره ۵- نتایج رگرسیون چندگانه متغیر واسطه‌ای (بحران هویت) از روی متغیرهای برون زاد (مهارت‌های اجتماعی)

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	R	R ²	دوربین واتسون	R ² Δ
۱ رگرسیون	1253/397	5	250679	12/022	000 ^b	۰/680	۰/424	۱/۵۹	۰/462
باقیمانده	1459/603	70	20/851		a				
کل	2713	75							

مهارت‌های اجتماعی، ۰/۶۸ درصد تغییرات بحران هویت دانش آموزان، را پیش بینی می کنند. میزان F مشاهده شده برای متغیرهای پیش بین در سطح احتمال ۰/۰۰۱ معنادار است. این یافته نشان می دهد که این متغیرها به صورت معناداری قادر به پیش بینی بحران هویت می باشد.

جدول شماره ۶- ضرایب رگرسیون همزمان یحران هویت روی متغیرهای پیش بین

شاخص‌ها متغیر	B	خطای استاندارد	β	آماره t	سطح معناداری	تولرانس	تورم واریانس
عدد ثابت (a)	2/939	8/383	---	۰/351	۰/727		
مهارت‌های اجتماعی	--/219	۰/060	--/0347	-3/638	۰/001	۰/846	1/182
رفتارهای غیر اجتماعی	۰/352	۰/142	۰/240	2/477	۰/016	۰/822	1/217
پرخاشگری و رفتارهای تکانشی	۰/307	۰/128	۰/233	2/407	۰/019	۰/821	1/218
برتری طلبی و	--/194	۰/100	--/180	-1/940	۰/056	۰/888	1/126

رابطه مهارت های اجتماعی با بحران هویت (0/0347-) می باشد. آماره t این اثر (0/351) می باشد که در سطح احتمال 0/05 منفی و معنادار است. رابطه رفتارهای غیر اجتماعی بر کاهش بحران هویت (0/240) می باشد. آماره t این اثر (2/47) می باشد که در سطح احتمال 0/05 معنادار است. همچنین رابطه پرخاشگری و رفتارهای تکانشی بر کاهش بحران هویت (0/233) می باشد. آماره t این اثر (2/407) می باشد که در سطح احتمال 0/05 معنادار است. رابطه برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن بر کاهش بحران هویت دانش آموزان (0/180-) می باشد. آماره t این اثر (1/940-) (می باشد که در سطح احتمال 0/05 منفی و معنادار نیست. و رابطه متغیر رابطه با همسالان بر کاهش بحران هویت دانش آموزان (0/227-) می باشد. آماره t این اثر (2/28-) می باشد که در سطح احتمال 0/05 منفی و معنادار است.

نتیجه گیری

این پژوهش، با هدف بررسی نقش مهارت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و کاهش بحران هویت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اسفدن انجام گرفت. ضرایب رگرسیون همزمان سازگاری اجتماعی روی متغیرهای پیش بین نشان داد که رابطه مهارت های اجتماعی با سازگاری اجتماعی معنادار ، رابطه رفتارهای غیر اجتماعی با سازگاری اجتماعی معنادار نبود. همچنین رابطه پرخاشگری و رفتارهای تکانشی با سازگاری اجتماعی منفی و معنادار ، رابطه برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن با سازگاری اجتماعی مثبت و معنادار ، رابطه با همسالان با سازگاری اجتماعی دانش آموزان مثبت و معنادار است.

با توجه به نتایج به دست آمده نتایج پژوهش محمدی (1395) جعفری (1393) سرمدی مهر (1397) تا حدودی هم راستا با نتایج پژوهش حاضر می باشد به هر حال نمی توان نقش مهارت اجتماعی را در سازگاری اجتماعی انکار کرد. پژوهش سرمدی مهر (1397) که به «بررسی رابطه مهارت اجتماعی با سازگاری دانش آموزان دختر» پرداخته که نتایج پژوهش نشان داد که دانش آموزانی که مهارت اجتماعی بالاتری دارند سازگاری بالایی نیز دارند. رشد و پرورش زمینه های اجتماعی جوانان و نوجوانان از اهداف هرنظام آموزشی می باشد. مهارتهای اجتماعی را می توان به عنوان کسب الگوهای پاسخی ثابت و قابل پیش بینی تعریف کرد که با انتظارات جامعه هماهنگی داشته و به فرد اجازه میدهد تا از طریق محیط، رضایت خاطر خود را بدست آورد. رشد به موقع مهارتهای اجتماعی، می تواند باعث مهارتهای تازه و پیچیده شود ، خود فهمی مثبت ایجاد نموده و نهایتاً فرد ،

روابط مفید با اطرافیان برقرار نموده و باعث سازگاری اجتماعی او گردد. بطور کلی سازگاری اجتماعی به توانایی و قابلیت شخصی در ارتباط با سایر افراد برمی گردد. به عبارت بهتر به رفتار مثبت میان فردی اطلاق می شود. سازگاری اجتماعی در نوجوانان به عنوان مهمترین نشانه سلامت روان آنان، از مباحثی است که در دهه های اخیر توجه بسیاری از جامعه شناسان، روانشناسان و مربیان را به خود جلب نموده است، زیرا دوره نوجوانی، دوره حساسی است و سازگاری اجتماعی نوجوان در این دوره دستخوش تحولات عاطفی، جسمانی و ذهنی فوق العاده شدیدی است و هنوز به طور کامل رشد نیافته است. به همین علت ممکن است تاخیر در بلوغ عاطفی به دنبال خود مشکلات جدی در روابط بین فردی در نوجوانان و چالش های اجتماعی برای آنان پدید آورد.

همچنین نتایج رگرسیون چندگانه متغیر واسطه ای (بحران هویت) از روی متغیرهای برون زاد (مهارتهای اجتماعی) نشان داد مهارتهای اجتماعی، ۶۸ درصد تغییرات بحران هویت دانش آموزان، را پیش بینی می کنند. همچنین ضرایب رگرسیون همزمان بحران هویت روی متغیرهای پیش بین منفی و معنادار است. رابطه رفتارهای غیر اجتماعی بر کاهش بحران هویت معنادار، رابطه پرخاشگری و رفتارهای تکانشی بر کاهش بحران هویت معنادار، رابطه برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن بر کاهش بحران هویت دانش آموزان منفی و معنادار نیست. و رابطه متغیر رابطه با همسالان بر کاهش بحران هویت دانش آموزان منفی و معنادار است.

نتایج پژوهش بارنز آ و همکاران (۲۰۱۵)، هیلمن^۳ (۲۰۱۵) میرهاشمی و لیبا حیدرپور (۱۳۹۶) تا حدودی هم راستا با نتایج پژوهش حاضر می باشد.

دوره جوانی زمانی است که انسان با انرژی، با حساسیت در برابر بازتاب های محیط و مسئولیت پذیری فردی به دنبال کسب هویت است. هویت مسأله غریزی و فطری نیست، بلکه اکتسابی، ارادی و مبتنی بر تربیت آدمی است. مسأله هویت، یکی از چالش های مهم دوره جوانی است و چنانچه جوانان از نگرش و باور پویا و پایدار فرهنگی و هویتی تهی شوند، نمی توانند دنیای درونی ذهن خود را با ارزش ها و هنجارهای با دوام تجهیز کنند و در نتیجه دچار انفعال، انزوا، بی انگیزگی و بدبینی نسبت به جامعه می شوند. عدم شکل گیری هویت، در زمینه های زیادی از زندگی فردی افراد موثر می باشد که از آن جمله می توان به انجام وظایف و در نتیجه موفقیت پرورش فرزندان اشاره نمود، همچنین از دیگر نماد های بارز عدم شکل گیری هویت در دوران نوجوانی، تأثیر آن در دوران های بعدی زندگی از جمله ازدواج می باشد، از نمونه های آشکار آن عدم احساس مسئولیت پذیری در زندگی زناشویی آنها خواهد بود چنان چه یکی از طرفین از مسئولیت خود شانه خالی کند اختلاف های عمیقی در خانواده به وجود خواهد آمد. هویت مجموعه معانی است که چگونه بودن را در خصوص نقش های اجتماعی به فرد القا می کند و یا وضعیتی است که به فرد می گوید او کیست و مجموعه معانی ای را برای فرد

تولید می‌کند که مرجع کیستی او را تشکیل می‌دهند. هنگامی که از هویت به عنوان یک پدیده‌ی جمعی یاد می‌شود، ویژگی‌های جمعی نیز از قبیل احساس همبستگی، احساس تعلق به یک جامعه و علاوه بر آن فداکاری و وفاداری نسبت به آن احساس می‌شود. بنابراین اولین قدم پیشگیری از بحران‌ها و آسیب‌های اجتماعی جهت‌دهی و ساماندهی امور اجتماعی بر اساس ارزش‌ها و هنجارهاست که البته این کار، کاری سخت و زمان‌بر است. بحران هویت دارای شاخص‌های متعددی است که عبارتند از: فقدان تعادل روحی و روانی- کسانی که دچار بحران هویت شده و از خود بیگانه می‌گردند، ثبات و تعادل روحی و روانی خویش را از دست می‌دهد.

منابع

منابع فارسی

- آخوندی، محمد باقر (۱۳۸۳). **هویت ملی-مذهبی جوانان**. قم: بوستان کتاب، چاپ ششم
- آقامحمدی، سمیه. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش خودکارآمدی بر روابط اجتماعی دختران فراری. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی. دانشگاه اصفهان.
- آمال، فرنگیس (۱۳۹۰). **سیمای هویت اجتماعی جوانان ایرانی**. فصلنامه مطالعات ملی، سال دوازدهم، شماره ۳.
- احمدی، احمد، (۱۳۹۲). **روان شناسی نوجوانان و جوانان**، تهران: انتشارات نخستین. -
- اختر شهر، علی (۱۳۸۶). **ابعاد هویت اجتماعی -دینی شهر**. فصلنامه دانشگاه اسلامی، شماره ۳، صص ۹۶-۱۲۴.
- اسلامی نسب، علی. (۱۳۸۳). **روانشناسی سازگاری**. چاپ و نشر بنیاد.
- امانی، رزیتا (۱۳۸۹). **بررسی وضعیت سلامت روان و میزان سازگاری اجتماعی دانشجویان ورودی سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ دانشگاه بوعلی سینا**. گزارش نهایی طرح پژوهشی، صص ۱۱۱-۱۲۱.
- بیرامی، منصور و موحدی، یزدان (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش مهارتهای اجتماعی بر سرمایه روانشناختی دانشجویان شهر تبریز، **فصلنامه مددکاری اجتماعی**، سال چهارم، شماره ۱، ۳۰-۳۷.
- بقائی سرابی، علی؛ اسماعیلی، محمد جواد (۱۳۸۸). **عوامل اجتماعی مؤثر بر هویت دانشگاهی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی**. پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره چهارم.
- ثنایی، باقر؛ امینی، فریده (۱۳۷۹). **مقایسه عملکرد خانواده در دو گروه دانش آموزان دختر مستقل و وابسته به دیگران**. مجله تازه ها و پژوهش های مشاوره، جلد دوم، شماره ۷ و ۸.
- خلعتبری، جواد؛ قربان شیروودی، شهره؛ رهبر طارمیری، خدیجه و کیخای فرزانه، محمد مجتبی (۱۳۸۹). **مقایسه ی اثر بخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر ابراز وجود و سلامت روان دانش آموزان کم توان ذهنی**، فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن، سال اول، شماره ۴، ۷۱-۸۶.
- جعفرزاده پور، فروزنده؛ حیدری، حسین (۱۳۹۳). **فرا تحلیل رابطه هویت ملی و هویت قومی در ایران**. فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۱۱، صص ۶۳-۹۶.

- رحمت آبادی، الهام؛ آقابخشی، حبیب (۱۳۸۵). سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۲۰، صص ۲۳۵-۲۵۴.
- رئیزی، فرهاد (۱۳۹۵). بررسی تاثیر مشاوره گروهی بر افزایش مهارت اجتماعی نوجوانان دختر مقطع متوسطه نواحی ۳ و ۴ شهر اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- زلفعلی فام، جعفر (۱۳۸۶). بررسی تأثیر نقش‌های اجتماعی غیر سنتی بر هویت اجتماعی دختران. پیک نور، شماره ۳، صص ۹۶-۱۱۵.
- دانشور، افسانه (۱۳۹۴). بررسی مهارت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آناز دیدگاه آنان در شهر شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خاواساران (اصفهان).
- دیلمی، عزیز. (۱۳۸۰). بررسی اثر بخشی مشاوره همسالان بر سازگاری اجتماعی و خودپنداره دانش‌آموزان پسر سال اول دبیرستان شهرستان دزفول. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- شریفی، اسماعیل؛ کاکاوندی، اکرم (۱۳۸۸). رابطه سرمایه اجتماعی خانواده با هویت جوانان. دو فصلنامه تخصصی «پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه» شماره ۴، صص ۲۵-۵۰.
- کیذقان، طاهره (۱۳۸۰). بررسی عوامل مؤثر بر هویت اجتماعی زنان (مطالعه موردی شهر شیراز). پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز.
- گنجی، محمد؛ نعمت‌اللهی، طاهری، زهرا (۱۳۸۹). رابطه هویت دینی و سرمایه اجتماعی در بین مردم شهر کاشان. جامعه‌شناسی کاربردی، شماره چهارم.
- نظری، شهلا. اژه‌ای، جواد و آزاد فلاح، پرویز. (۱۳۸۲). بررسی مهارت‌های اجتماعی دختران نوجوان سرآمد شاغل به تحصیل در مراکز آموزشی استعدادهای درخشان، غیرانتفاعی و عادی تهران.
- میرهاشمی، مالک، حیدرپور، لیبا (۱۳۸۹). ارتباط عوامل اجتماعی با هویت اجتماعی دانش‌آموزان. فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۲.
- مستوفی، اکرم (۱۳۹۲). بررسی رابطه هویت اجتماعی با احساس امنیت در زنان شهر تهران. دو فصلنامه مطالعات پلیس زن، شماره ۱۹، صص ۵۵-۷۷.
- منصور، محمود؛ دادستان، پریخ (۱۳۷۶). روان‌شناسی ژنتیک از روان تحلیل‌گری تا رفتارشناسی. چاپ سوم، تهران: انتشارات رشد.
- والی‌پور، ایرج. (۱۳۸۰). روان‌شناسی سازگاری. چاپ و نشر وحید.

Ainsworth (1978) . Patterns of attachment: a psychological study of strange situations hillsdale,p44-49.

Allen JP, McElhaney KB, Kuperminc GP, Jodl KM (2004). Stability and change in attachment security across adolescence. Child Dev; 75: 1792-805.

Allen, B. (1998). Scripts- the role of permission. Transactional Analysis Journal, 2,(2), 72-74.

Armsden GC, Greenberg MT.(1987). The inventory of parent and peer attachment; individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. J Youth Adolesc; 16: 427-54.

Alavi, S. Z., Savoji, A. P., & Amin, F. (2013). The effect of social skills training on aggression of mild mentally retarded children. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, ۸۴, ۱۱۶۶-۱۱۷۰.

Amanda, W. Harrell, Street, h, Mercer & Melissa, E. Derosier. (2008). Improving the Social. Behavioral Adjustment of Adolescent: the Effectiveness of a Social; **Skill group Intervention**.